

สารบัญ

บทนำ (๑๓)

ภาคที่ ๑ : ศาลในระบบกฎหมายมหาชน

ความนำภาคที่ ๑ ๓

บทที่ ๑ ความทั่วไปเกี่ยวกับศาลในทางกฎหมายมหาชน..... ๕

๑. ศาลเป็นองค์กรของรัฐ ๖

๑.๑ ความเบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐ ๖

๑.๑.๑ ความหมายของรัฐ ๗

๑.๑.๒ การเกิดขึ้นของรัฐ ๘

(๑) รัฐเกิดจากปรากฏการณ์ในความเป็นจริง ๘

(๒) รัฐเกิดจากปรากฏการณ์ในทางความคิด ๑๐

๑.๑.๓ องค์ประกอบของรัฐ ๑๑

(๑) ประชากร ๑๒

(๒) ดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน ๑๒

(๓) อำนาจอธิปไตย ๑๓

๑.๑.๔ รูปแบบของรัฐ ๑๔

(๑) รัฐเดี่ยว ๑๕

(๒) รัฐรวม ๑๖

๑.๒ เหตุที่รัฐต้องจัดตั้งองค์กรของรัฐ ๑๗

๑.๒.๑ เหตุเพราะรัฐมีภารกิจของรัฐ ๑๗

๑.๒.๒ เหตุเพราะรัฐมีสถานะเป็นนิติบุคคล ๒๐

๑.๓ รัฐกับการจัดตั้งองค์กรศาล ๒๑

๒. ศาลเป็นองค์กรตุลาการ ๒๑

๒.๑ ความหมายขององค์กรตุลาการ ๒๒

๒.๒ ความสำคัญขององค์กรตุลาการ ๒๓

๒.๓ สาระสำคัญของความเป็นองค์กรตุลาการ ๒๓

๒.๓.๑ ศาลเป็นองค์กรที่มีอำนาจตัดสินข้อพิพาท ๒๔

๒.๓.๒ ศาลเป็นองค์กรที่มีอำนาจเชิงรับในการตัดสินข้อพิพาท ๒๕

๒.๓.๓ ศาลใช้วิธีพิจารณาคดีแบบศาลในการตัดสินข้อพิพาท ๒๗

(๑) หลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย ๒๗

(๒) หลักความเป็นกลางและความเป็นอิสระของศาล ๒๘

(๓) หลักการประกันสิทธิของคู่ความในคดี ๓๑

๒.๓.๔ การตัดสินข้อพิพาทของศาลถือเป็นที่สุด ๓๑

บทที่ ๒ ประเภทของศาลในทางกฎหมายมหาชน.....	๓๕
๑. ศาลรัฐธรรมนูญ.....	๓๖
๑.๑ การเกิดขึ้นของศาลรัฐธรรมนูญ.....	๓๖
๑.๑.๑ ศาลรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ.....	๓๗
๑.๑.๒ ศาลรัฐธรรมนูญในประเทศไทย.....	๔๐
๑.๒ องค์ประกอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ.....	๕๑
๑.๓ ชั้นศาลของศาลรัฐธรรมนูญ.....	๕๓
๒. ศาลปกครอง.....	๕๕
๒.๑ การเกิดขึ้นของศาลปกครอง.....	๕๖
๒.๑.๑ ศาลปกครองในต่างประเทศ.....	๕๖
๒.๑.๒ ศาลปกครองในประเทศไทย.....	๖๐
๒.๒ คุณสมบัติของคณะตุลาการศาลปกครอง.....	๖๕
๒.๓ ชั้นศาลของศาลปกครอง.....	๖๗
บทที่ ๓ สถานะของศาลในทางกฎหมายมหาชน.....	๖๙
๑. ศาลกับสถานะ “องค์กรตามรัฐธรรมนูญ”.....	๖๙
๑.๑ ความทั่วไปเกี่ยวกับ “องค์กรตามรัฐธรรมนูญ”.....	๗๐
๑.๑.๑ ความหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ.....	๗๐
(๑) ความหมายในทางวิชาการ.....	๗๐
(๒) ความหมายตามคำพิพากษาของศาล.....	๗๑
(๓) ข้อพิจารณาเกี่ยวกับความหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ.....	๗๑
๑.๑.๒ ผลจากความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ.....	๗๓
(๑) ผลในแง่สถานะขององค์กร.....	๗๓
(๒) ผลในแง่ความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ.....	๗๔
(๓) ผลในแง่การตรวจสอบควบคุม.....	๗๔
(๔) ผลในแง่การดำรงอยู่หรือการสิ้นสุดขององค์กร.....	๗๔
๑.๒ ศาลรัฐธรรมนูญกับสถานะขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ.....	๗๕
๑.๒.๑ ความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญ.....	๗๕
๑.๒.๒ ผลจากความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญ.....	๗๖
(๑) ผลในแง่สถานะของศาลรัฐธรรมนูญ.....	๗๖
(๒) ผลในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างศาลรัฐธรรมนูญ.....	๗๗
กับองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ.....	
(๓) ผลในแง่การตรวจสอบควบคุม.....	๗๘
(๔) ผลในแง่การดำรงอยู่หรือการสิ้นสุดของศาลรัฐธรรมนูญ.....	๗๘
๒. ศาลกับสถานะ “องค์กรทั่วไปของรัฐ”.....	๗๙

๒.๑ ความทั่วไปเกี่ยวกับ “องค์กรทั่วไปของรัฐ”	๗๕
๒.๑.๑ ความหมายขององค์กรทั่วไปของรัฐ	๗๕
๒.๑.๒ ผลจากความเป็นองค์กรทั่วไปของรัฐ	๗๕
๒.๒ ศาลปกครองกับสถานะองค์กรทั่วไปของรัฐ	๘๐
๒.๒.๑ ความเป็นองค์กรทั่วไปของรัฐของศาลปกครอง	๘๐
๒.๒.๒ ผลจากความเป็นองค์กรทั่วไปของรัฐของศาลปกครอง	๘๑

ภาคที่ ๒ : คดีในระบบกฎหมายมหาชน

ความนำภาคที่ ๒

บทที่ ๔ ประเภทของคดีในทางกฎหมายมหาชน.....	๘๕
---	----

๑. คดีรัฐธรรมนูญ

๑.๑ ความหมายของคดีรัฐธรรมนูญ	๘๗
๑.๒ ชนิดของคดีรัฐธรรมนูญที่สำคัญ	๘๗
๑.๒.๑ คดีเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ	๘๘

กฎหมาย

(๑) คดีเกี่ยวกับการตรวจสอบกฎหมาย “ก่อนประกาศใช้บังคับ”	๘๘
--	----

ก. วัตถุประสงค์	๘๕
-----------------	----

ข. ผู้มีสิทธิเสนอคดี	๘๕
----------------------	----

ค. วิธีการตรวจสอบ	๕๐
-------------------	----

ง. ผลการตรวจสอบ	๕๑
-----------------	----

(๒) คดีเกี่ยวกับการตรวจสอบกฎหมาย “หลังประกาศใช้บังคับ”	๕๒
--	----

ก. วัตถุประสงค์	๕๓
-----------------	----

ข. ผู้มีสิทธิเสนอคดี	๕๔
----------------------	----

ค. วิธีการตรวจสอบ	๕๖
-------------------	----

ง. ผลการตรวจสอบ	๕๗
-----------------	----

๑.๒.๒ คดีเกี่ยวกับการตรวจสอบกระบวนการจัดทำหนังสือสัญญา	๕๘
--	----

(๑) วัตถุประสงค์	๕๕
------------------	----

(๒) ผู้มีสิทธิเสนอคดี	๕๕
-----------------------	----

(๓) วิธีการตรวจสอบ	๑๐๐
--------------------	-----

(๔) ผลการตรวจสอบ	๑๐๑
------------------	-----

๑.๒.๓ คดีปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร	๑๐๑
---	-----

วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ

(๑) วัตถุประสงค์	๑๐๓
------------------	-----

(๒) ผู้มีสิทธิเสนอคดี	๑๐๔
-----------------------	-----

(๓) วิธีการตรวจสอบ	๑๐๔
--------------------	-----

(๔) ผลการตรวจสอบ	๑๐๕
------------------	-----

๒. คดีปกครอง	๑๐๕
๒.๑ ความหมายของคดีปกครอง	๑๐๕
๒.๒ ชนิดของคดีปกครองที่สำคัญ	๑๐๖
๒.๒.๑ คดีเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของกฎ และคำสั่งทางปกครอง	๑๐๖
(๑) คดีเกี่ยวกับการตรวจสอบ “กฎ”	๑๐๗
ก. วัตถุประสงค์	๑๐๗
ข. ผู้มีสิทธิเสนอคดี	๑๐๘
ค. วิธีการตรวจสอบ	๑๐๘
ง. ผลการตรวจสอบ	๑๑๐
(๒) คดีเกี่ยวกับการตรวจสอบ “คำสั่งทางปกครอง”	๑๑๐
ก. วัตถุประสงค์	๑๑๐
ข. ผู้มีสิทธิเสนอคดี	๑๑๑
ค. วิธีการตรวจสอบ	๑๑๒
ง. ผลการตรวจสอบ	๑๑๒
๒.๒.๒ คดีเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่	๑๑๒
(๑) วัตถุประสงค์	๑๑๓
(๒) ผู้มีสิทธิเสนอคดี	๑๑๔
(๓) วิธีการตรวจสอบ	๑๑๕
(๔) ผลการตรวจสอบ	๑๑๕
๒.๒.๓ คดีเกี่ยวกับข้อพิพาทในเรื่องสัญญาทางปกครอง	๑๑๕
(๑) วัตถุประสงค์	๑๑๖
(๒) ผู้มีสิทธิเสนอคดี	๑๑๗
(๓) วิธีการตรวจสอบ	๑๑๗
(๔) ผลการตรวจสอบ	๑๑๘
บทที่ ๕ ลักษณะของคดีในทางกฎหมายมหาชน.....	๑๑๘
๑. ลักษณะเกี่ยวกับคู่ความในคดี	๑๑๘
๑.๑ คดีที่คู่ความเป็นหน่วยงานของรัฐกับเอกชน	๑๑๘
๑.๑.๑ กรณีคดีรัฐธรรมนูญ	๑๑๘
๑.๑.๒ กรณีคดีปกครอง	๑๒๐
๑.๒ คดีที่คู่ความเป็นหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง	๑๒๑
๑.๒.๑ กรณีคดีรัฐธรรมนูญ	๑๒๑
๑.๒.๒ กรณีคดีปกครอง	๑๒๒
๒. ลักษณะเกี่ยวกับข้อพิพาทในคดี	๑๒๒

๓. ลักษณะเกี่ยวกับความมุ่งหมายในการวินิจฉัยคดี	๑๒๔
๓.๑ การวินิจฉัยคดีเพื่อคุ้มครองทั้งประโยชน์สาธารณะและ สิทธิเสรีภาพของบุคคล	๑๒๕
๓.๑.๑ ความทั่วไปเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ	๑๒๕
๓.๑.๒ ความทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล	๑๒๗
๓.๒ การวินิจฉัยคดีเพื่อรักษาดุลยภาพระหว่างประโยชน์สาธารณะ กับสิทธิเสรีภาพของบุคคล	๑๓๐
๓.๒.๑ การวินิจฉัยโดยใช้ “หลักความสัมฤทธิ์ผล”	๑๓๑
๓.๒.๒ การวินิจฉัยโดยใช้ “หลักความจำเป็น”	๑๓๓
๓.๒.๓ การวินิจฉัยโดยใช้ “หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ”	๑๓๕
๔. ลักษณะเกี่ยวกับระบบวิธีพิจารณาคดี	๑๓๖

ภาคที่ ๓ : การพิจารณาคดีของศาลในระบบกฎหมายมหาชน

ความนำภาคที่ ๓	๑๔๑
บทที่ ๖ องค์คณะตุลาการในการพิจารณาคดี.....	๑๔๓
๑. ความทั่วไปเกี่ยวกับองค์คณะตุลาการ	๑๔๓
๒. องค์คณะตุลาการของศาลในทางกฎหมายมหาชน	๑๔๕
๒.๑ องค์คณะตุลาการในศาลรัฐธรรมนูญ	๑๔๕
๒.๑.๑ คณะตุลาการที่เป็นตุลาการประจำคดี	๑๔๕
๒.๑.๒ คณะตุลาการที่เป็นองค์คณะเต็ม	๑๔๗
๒.๒ องค์คณะตุลาการในศาลปกครอง	๑๔๘
๒.๒.๑ องค์คณะตุลาการในศาลปกครองชั้นต้น	๑๔๙
(๑) องค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี	๑๔๙
(๒) ตุลาการผู้แถลงคดี	๑๕๐
๒.๒.๒ องค์คณะตุลาการในศาลปกครองสูงสุด	๑๕๑
(๑) องค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี	๑๕๑
(๒) ตุลาการผู้แถลงคดี	๑๕๒
๓. ความแตกต่างระหว่างองค์คณะตุลาการของศาลในทางกฎหมายมหาชนกับ องค์คณะผู้พิพากษาของศาลในทางกฎหมายเอกชน	๑๕๓
บทที่ ๗ เขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดี.....	๑๕๗
๑. หลักนิติรัฐกับเขตอำนาจศาล	๑๕๗
๑.๑ ความเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักนิติรัฐ	๑๕๗
๑.๑.๑ ความหมายของหลักนิติรัฐ	๑๕๗
๑.๑.๒ ความสำคัญของหลักนิติรัฐ	๑๕๘

๑.๑.๓ หลักการย่อยของหลักนิติรัฐ	๑๕๘
๑.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักนิติรัฐกับเขตอำนาจศาล	๑๖๑
๒. ชนิดของเขตอำนาจศาล	๑๖๒
๒.๑ เขตอำนาจศาลเป็นการทั่วไป	๑๖๓
๒.๒ เขตอำนาจศาลเป็นการเฉพาะ	๑๖๓
๓. เขตศาลในทางพื้นที่กับเขตอำนาจศาลเหนือวัตถุแห่งคดี	๑๖๔
๓.๑ เขตศาลในทางพื้นที่	๑๖๔
๓.๒ เขตอำนาจศาลเหนือวัตถุแห่งคดี	๑๖๕
บทที่ ๘ การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาล.....	๑๖๕
๑. หลักการพิจารณาคดีโดยใช้ระบบไต่สวน	๑๗๐
๑.๑ ความหมายของระบบวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวน	๑๗๐
๑.๒ เหตุของการใช้ระบบวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวน	๑๗๑
๑.๒.๑ สถานะของคู่ความในคดี	๑๗๒
๑.๒.๒ ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับคดี	๑๗๔
๑.๓ สารัตถะของระบบวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวน	๑๗๔
๑.๓.๑ ศาลมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี	๑๗๔
๑.๓.๒ ศาลมีบทบาทสำคัญในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดี	๑๗๗
(๑) ศาลมีอำนาจค้นหาข้อเท็จจริงในคดีด้วยตนเอง	๑๗๗
(๒) การค้นหาข้อเท็จจริงในคดีเป็นดุลพินิจของศาล	๑๗๕
(๓) การค้นหาข้อเท็จจริงในคดีโดยหลักต้องเพื่อวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง	๑๘๐
๒. หลักการรับฟังคู่ความในคดี	๑๘๒
๒.๑ ความหมายของหลักการรับฟังคู่ความ	๑๘๒
๒.๒ ความสำคัญของหลักการรับฟังคู่ความ	๑๘๒
๒.๓ วิธีการรับฟังคู่ความ	๑๘๔
๒.๓.๑ คู่ความแต่ละฝ่ายย่อมมีสิทธิรับทราบข้อเท็จจริงในคดี	๑๘๔
๒.๓.๒ คู่ความแต่ละฝ่ายย่อมมีสิทธิโต้แย้งข้อกล่าวอ้างของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง	๑๘๖
๒.๓.๓ คู่ความแต่ละฝ่ายย่อมมีสิทธิเสนอพยานหลักฐานของตน	๑๘๘
๒.๓.๔ คู่ความแต่ละฝ่ายย่อมมีสิทธิอ้างพยานผู้เชี่ยวชาญของตน	๑๘๙
บรรณานุกรม	๑๙๓
ภาคผนวก	๒๐๑

๑. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ๒๐๓
๒. ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ ๒๓๕

ประวัติผู้เขียน

๒๕๓

สำหรับเพื่อการศึกษาและการอ้างอิงเท่านั้น
For educational use and reference only